

lichaam, op het
voor de „vrije
hij evenwel in
April 1876, tot

de idee van een
te kunnen be-
st een gedachte
van een „vrije

ts bekende ge-
(1869) typeeren
(e) kerken zijn
n Jezus Chris-

heid niet door
hun zelfstan-
het kunstmatig
ap; en 3o. de
niet verbroken
eestelijken
vangen.

it dit geschrift
nee ingenomen

de vraag hoe
„k”, zullen we
e Groen stond
van den Staat

invloed in de
lichaamd in de
1816. Welnu:
tander van
st zijn dan

theorie werd,
wd en behan-
rigting, in den
n element dat
werktuig dat
kan zijn, en
en zelfs een
eene dienares,

verneemt be-
leze beschou-
Kerk „gead-
liseerd;... Zij
orden, een De-
„Er is, naar
Kerk in den
ormd, waarin
de ledematen,
dan worden
als lidmaat der

dan die van
ent en Oppor-

geheel onbe-
nisatie, strijdig
inklijk Besluit
der zaak, als
, waarbij door
waardig deel,
der Gemeente
iger willekeur

ik de FACUL-
SCHOOI, na de
JKE CONCUR-

oleth, waaraan ik

pag. 55. (Groen

Christelijke School
de eerste Algem.
kerwijs (23 April

j andermaal split-
den dag stellen?
zou zijn.... de
schatting volden-
meen en daarom
den Staat de
dit is mijn hoofd-
rhouding tusschen
et aan de neutrals
34.

van het „VRIJE
uitroep voor het
et Nederlandsche
Christelijke school.
fde was en bleef

de Heraut-artike-
drietal (meester-
nderlijke uitgaaf
eene belangrijke
ancipatie worden
Vgl.: pag. 107;

uw voortreffelijk
en vier artikelen,
er hoe liever zou
n uwe heldere en
eraut” niet onder
raut” zal er door
9. Briefwisseling

a aan het Jaars-
dertig jaar later
aan. 1871, pag. 96
nd, 1843; pag. 81.

De Synode is een creatuur van het Gouverne-
ment, een dienares van den Staat.⁸⁾

Wel trok de regeering zich in 1842 en 1852 zo-
genaamd uit het Kerkbestuur terug en maakte
zij aan haar invloed op bestuursbenoemingen een
eind, maar de bestuursorganisatie, die zij ontwor-
pen had en waarin zij de kerk had geworpen, liet
zij bestaan. De boeien, waarin zij de vrije kerk had
geklonken, liet zij om de kerk rusten. „De Gere-
formeerde Kerk, de Kerk bij uitnemendheid der
maritaren, de Kerk waaruit de Republiek der
Vereenigde Nederlanden het licht zag, slavin van
den Staat, terwijl tegen elke poging om het
ongeloof te keeren, eene staats-creatuur,
die men Synode noemt, zich verzet”. De Synode,
naar Groen tekenend woord eerst een Staats-
creatuur, werd een Staatserfgenaam.⁹⁾ En al
zijn afkeer voor den inbreuk van den Staat in de
kerk, in 1816 geschied, drukt Groen uit, als hij
spreekt van „de erbarmelijke misgreep van
1816”.¹⁰⁾

Er is dus geen twijfel mogelijk: Groen heeft het
ingrijpen van den Staat in kerkelijke aangele-
heden, zooals dat in 1816 plaats vond een staats-
rechtelijke en kerkelijke wandaad beschouwd.

Heeft Groen zich dan misschien toch nog een
bevoorrechte, een nationale, een Staats-
kerk gedroomd? En heeft hij aan het herstel
daarvan zijn krachten gewijd?

Het antwoord op deze vraag moet beslist ont-
kennend luiden.

In den aanvang van zijn publiek optreden, b.v.
in 1843, gaat Groen verlagen nog wel dien kant
uit. Maar reeds dan is hij overtuigd, dat het strij-
den voor het herstel van een Staatskerk gevaar-
lijk en bovendien het najagen ervan een hersen-
schim is.¹¹⁾

In 1847 bespreekt hij opzettelijk de vraag, of het
zijn streven is de toestanden op kerkelijk gebied
van vóór 1795 te willen terugbrengen. Met kracht
verwerpt hij dan die gedachte. „Immers is de
gansche strekking en geest mijner begrippen en
wensen lijnrecht tegen de reactionaire bekrom-
penheid, welke mij toegeschreven wordt, gekant.
Sedert jaren heb ik geene gelegenheid ongebruikt
gelaten, om mij tegen die bekrompenheid te ver-
zetten.”¹²⁾

Steeds heftiger wordt Groen, als men hem ver-
denkt van, ondanks alles, de Ned. Herv. Kerk
loch tot Staatskerk te willen maken. Zoo zegt hij
in 1866: „Wanneer het interrogatorium begint met
de vraag, of ik verlang herstelling van de
Hervormde Kerk als heerschende
godsdienst? dan acht ik dat deze, in verband
met mijn geheele politieke loopbaan beleedigende
onderstelling van kwade trouw de buitendien (naar
ik, helaas! bij toeneming bemerk) vrij nuttelooze
discussie afsnijdt”.¹³⁾

8) Ned. Ged., I, pag. 17, 122, 156.

9) Ned. Ged., I, pag. 135; II, pag. 96; IV, pag. 103.

10) Ned. Ged., I, pag. 115.

11) Men kome dus, al meende men hietoe gerechtigd te
zijn, niet onverstandig en ontijdig terug op hetgeen tot eene
heerschende of bevoorrechte, of Nationale Kerk behoort. Wij
mogen de vereeniging van Kerk en Staat waarderen, wanneer,
zonder overdrijving, zonder den Staat met eene Christelijke
Gemeente te verwarren, Gods Woord, gelijk het betaamt, de
grondslag der menschelijke wetgeving, en Zijn wil de waar-
borg tegen beginselloosheid en willekeur is. We mogen de
afscheuring betreuren, wellicht als een nadeel voor de Kerk,
voorzeker als een onheil voor den Staat; als een schandelijke
miskennis der weldaden welke God, bepaaldelijk door de
Kerk aan het Vaderland had verleend; als een nationale mis-
daad, waarop geen nationale zegen kan worden verwacht. Des-
niettemin, en al kon ook, hetgeen wij voorzeker niet ontken-
nen, een gewijzigd herstel der afgebroken betrekking voor de
toekomst, en wenschelijk, en ook mogelijk worden gerekend;
zeker is het dat thans elke poging te dien opzichte het onge-
rijmd najagen van eene hersenschim is, en dat men aldus,
in stede van enig nut, groot nadeel zou kunnen stichten,
door voedsel te geven aan de verdenking, welke door sommigen
zoo gaarne verspreid wordt, als of zich, onder schijnbaar
godsdienstige bemoeiingen, een politiek doel en de regstreek-
sche strekking naar omkeering der tegenwoordige Staats-
regeling verbergt. Laat ons elk voorwendsel wegnemen van
zoodanig verwijt. Laat ons voor de Nederlandsche Hervormde
Kerk vragen, enkel, maar ook ten volle, datgene waarop zij
thans rust heeft.... Zoo de Hervormde Kerk niet bij voor-
keur beschermd wordt, ze moet ook niet bij voorkeur onder
Staatsinvloed worden gebracht; en, zoo er voorheen banden van
wederzijdsche genegenheid en ondersteuning hebben bestaan,
dat is geen reden om, bij het verbreken daarvan, de Hervormde
Kerk, bij een soort gunstige uitzondering, aan ketens te leg-
gen.... De vrijheid, de zelfstandigheid, de onafhankelijkheid,
naar andere Kerkgenootschappen verleend, mag de Hervormden
niet langer worden ontzegd.

Aan de Hervormde Gemeente in Nederland; Leiden; 1843;
pag. 86—88.

12) Het recht der Hervormde Gezindheid; pag. 64. Groen
verwijst daar naar deze uitspraak van hemzelf: „Aan de toe-
passing van het Christelijk beginsel, in de tegenwoordige om-
standigheden des Vaderlands, den vorm te willen doen aan-
nemen eener heerschende Gereformeerde Kerk, zou eene on-
zinnige proefneming wezen, en men zou aldus hetgeen wellicht
nog mogelijk is, onmogelijk maken, door hetgeen onmogelijk
is, te willen.”

Adviezen in de Tweede Kamer in dubbel getale, blz. 144.

13) Parlementaire Studien en Schetsen, XVIII, 28 April
1866, pag. 23.

Men leze ook: Adviezen II (1857), pag. 276. Groen ant-
woordt op de vraag of hij soms bedoelt herleving van de
suprematie van de Hervormde Kerk dit: „ik weet geen middel
om hem (den Heer Metman — C. V.) van het tegendeel te
overtuigen; ik zou mij, niet aan drierf, aan honderdwert-
herbalen schuldig maken, wanneer ik zeide, dat ik eerbiediging
der grondwettige gelijkheid verlang.”

Nog een dergelijke uitspraak vinden we in de Ned. Ged. I,
No. 16, 16 Dec. 1869: „Dr. Nuyens (een roomsch historicus)
verhaalt dat door de orthodoxen, volgens mijn ideaal, eene
Calvinistische staatskerk begeerd wordt.”

Niet voor een staats-kerk, maar voor de geheele
staatsrechtelijke gelijkstelling der ge-
zindheden ijverde Groen.

„Zelfs bij eventuele grondwetsher-
ziening zouden wij verbreking van de gelijkstel-
ling der gezindheden noodlottig achten.”

Nederland, schreef Wormser in 1853, „moet de
gelijkheid der gezindheden niet lijdelijk dragen
als een keten, aan zijne protestantsche bevolking
door de revolutie om den hals geworpen. Neen
het moet deze gelijkheid erkennen en handhaven
als een vrije — in het gevoel en de bewustheid
van christelijke sterkte — en van de uitnemend-
heid van zijn Protestantisme”.

Van een gereformeerden, van een calvi-
nistischen, van een protestantschen...
staat is geen sprake meer. De gelijkstelling van
allen is thans, op staatsrechtelijk terrein het Eldo-
rado om de suprematie en den gewetensdwang
van den Modernen Staat te ontgaan.”

Hoewel Groen de feitelijke voorrang en
meerderheid die de Hervormde Kerk (niet te
verwarren met het Kerkgenootschap in 1816 ge-
sticht — C. V.) in Nederland bezit, van harte
erkende, durft hij toch de stoute uitspraak aan:
„Niemand heeft, meer dan ik, de staatsrechtelijke
gelijkstelling der gezindheden aanvaard”.¹⁴⁾

Ja, gelijkstelling van alle gezindten vroeg Groen.
„Ik spreek hier van alle gezindheden. Voor allen
verlang ik, éerst, bescherming, evenals aan
iedere corporatie, naar de eigenaardigheid der
Kerk; ten andere, gemeen overleg bij de orga-
nisatie van de openbare instellingen, in al het-
geen de godsdienst betreft; eindelijk geen
staatsalvermogen, ten gevolge waarvan —
om mij bij twee punten te bepalen — de Staat
opperschoolmeester en opperdiaken
zij.”¹⁵⁾

Groen eischte dus voor de Hervormde Kerk
geen enkele staatsrechtelijke gunst op boven andere
gezindten, al verlangde hij wel de erkenning (al-
thans vóór 1862) van het christelijk karakter der
overheidsinstellingen.

H.

C. V.

A. van Gestel S.J. verkondigt, dat van gelijkstelling der
protestanten en katholieken bij mij geen sprake kan zijn.

„De Tijd” schrijft, dat ik „met ijver en volharding aan de
reconstructie van den calvinistischen Staat werk”.

Is dit eene driedelige vergissing? Ik wil het aannemen; doch,
in elk geval, het is logenachtige miskenning van het over-
bekende. Niemand heeft meer dan ik, de staatsrechtelijke gelij-
kstelling der gezindheden aanvaard. Vgl.: Ned. Ged., I, 92;
II, 280; III, 253.

14) Ned. Ged., III, pag. 293/294.

15) Adviezen, II, 1857, pag. 268. Aangehaald in: Ned. Ged.,
II, pag. 40.

De Popma over den aanval van Prof. Hepp.

Verleden week moest wegens plaatsgebrek het artikel
van De Popma worden afgebroken. We geven thans het
vervolg:

Met eenige verwondering vraagt men zich af, waar-
om Prof. H. volkomen negeert de breede passages,
die Prof. Schilder in „Christus in Zijn lijden” daaraan
wijdt in verband met het boek „Prediker”.

Broederlijke liefde eischt toch volledigheid in de
weergave van de zienswijze van een tegenstander!

Zoo staat het vast, dat alles wat Schrift en be-
lijdenis leeren over de gaven der gemeene gratie,
door Prof. S. ten volle worden gehandhaafd.

Waarom maakt Prof. S. dan bezwaar tegen den
term „gratie”?

In dit verband — in ander verband komen andere
bezwaren, maar Prof. H. gaat daar niet op in — ligt
het bezwaar tegen den term gratie hierin, dat ze den
nadruk legt op wat ons nog gelaten is, op „vergun-
ning” in plaats van op de „taak” die er is.

De vraag van onze taak in de wereld wordt zoo
een kwestie van wat mag of niet mag, en niet één
van wat moet. Mogen en moeten worden er door
— mogelijk onbedoeld, maar met praktisch dikwijls
funeste gevolgen — gescheiden.

Wie de cultuurvraag gaat bespreken en zijn uit-
gangspunt neemt in vergunningen, die ons nog ge-
laten zijn, gaat scheef.

Met vooropstelling van de gave der gemeene gratie
als iets, waaraan niemand twijfelt, betoogt Prof. S.,
dat het gemeen mandaat, de gemeene roeping allen
nadruk moet ontvingen, zoo zeer, dat de laatste term
beter bruikbaar is dan de eerste.

In Reformatie-artikelen van enkele weken ge-
leden die door prof. H. niet gebruikt konden wor-
den, komt een reeks argumenten uit ander gedachten-
verband, dit betoog versterken. In het nummer van
5 Nov. sprak ik er over. Maar hoe zwaar de nadruk
ook valt op de gemeene roeping, de gemeenschappe-
lijke gaven Gods aan boozen en goeden, en de kleine
overblijfselen worden niet geloochend.

De gemeene roeping vloeit voort uit, d.i. vindt haar
grond in het werkverbond: God doet den mensch geen
onrecht, wanneer hij eischt en blijft eischen ook na
den zondeval. Dit is heel iets anders als zoo zeer zien
naar 'twerkverbond, dat de gemeene gratie wordt
ontkend.

Hiermee geloof ik aangetoond te hebben, dat door
prof. H. beschuldigingen zijn gelanceerd zonder het be-
wijs te leveren.

Zooals ik bij de beide vorige brochures kon zeggen:
er is geen aanleiding het vertrouwen in het onderwijs

aan V.U. op te zeggen, want prof. Hepp heeft zich ver-
gist, toen hij zijn collega's beschuldigde van afwijken
van de belijdenis, zoo mag ik nu concluderen: het on-
derwijs aan onze Theol. Hoogeschool te Kampen ver-
dient nog ons volle vertrouwen.

Dat alleen was de vraag, die ons hier bezig hield.

Dat ik het in sommige dingen met ds de Graaf
niet eens ben, doet hier niet ter zake; evenmin dat ik
niet kan overzien op dit oogenblik of de vooraf van
prof. Schilder in alle opzichten een verbetering is.
Prof. Schilder is immers nog niet uitgesproken.

Maar dit staat m.i. vast: zoowel ds de Graaf als
prof. Schilder onderschrijven de drie „punten van Ka-
lamazoo”, dat er een genade of gunst Gods is jegens
de menscheit in het algemeen, dat er een beteugeling
van de zonde is in het leven van den enkelen mensch
en in de samenleving en dat het mogelijk is, dat de
onwederbare „burgerlijke gerechtigheid” doen.

Ten overvloede wil ik dat nog eens aantoonen:

Ds de Graaf zegt met klem op de centrale oude
-lingen-conferentie te Arnhem 1936, dat hij de zaak
handhaaft, maar zich keert tegen den term alge-
meene genade. Prof. Schilder heb ik reeds geciteerd,
nu wijs ik alleen op de zinsnede: „dit is het geheim
van de gemeene gratie (naast het gemeene oordeel)
in het vraagstuk der cultuur. Het leven is nog niet in
hel- en hemelvormen uiteengegaan.... Zoo is er de
mogelijkheid door Christus' regeering, die alles in-
bindt tot den jongsten dag, mogelijkheid van een ge-
meenschappelijk werken aan één cultuurfragment,
dan hier, dan daar door wie God dient en door wie
Hem niet dient”. (Jezus Christus en het cultuurleven,
pag. 256).

‘k Zou hier ook willen wijzen op uitspraken van
prof. Vollenhoven en prof. Dooyeweerd, die door prof.
Hepp niet worden genoemd, al zou er, gezien vanuit
de gedachtegang, die zich meent te moeten keeren
tegen ds de Graaf en prof. Schilder, alle aanleiding
toe bestaan. ‘k Zal mij beperken tot het noemen van
de vindplaatsen. Prof. Dooyeweerd: De wijsbegeerte
der wetsidee. Boek III, pag. VII en ‘t zelfde werk
pag. 448. Prof. Vollenhoven: Het Calvinisme en de
reformatie der wijsbegeerte, pag. 45—47.

Eenstemmigheid heerscht op dit punt. Allen nemen
aan dat er, om 't heel algemeen te zeggen: gemeen-
schappelijke gaven Gods zijn (genade, gunst, goedheid,
of hoe men het ook omschrijft) aan geloovigen en on-
geloovigen.

Verskil van meening is er slechts op de volgende
punten:

1e. is de term „gemeene gratie”, „algemeene ge-
nade” juist, of moet deze uitdrukking door 'n andere
vervangen worden of op praktische gronden om mis-
verstand te voorkomen, (b.v. omdat 't woord gratie
den indruk wekt te doen te hebben met vergunningen,
zoodat de vraag der roeping wordt vervangen door die
van wat mag of niet mag) of op dogmatische gron-
den in verband met het uitgangspunt in het werk-
verbond.

Hierbij duikt het volgende punt op:

2e. wat is de rechtsgrond der gemeene gratie. Hier-
bij moet gesproken over de algemeene genade en het
Kruis van Christus en het Koningschap van Christus
en de gemeene gratie.

3e. is het punt te spreken van „terreinen” van
algemeene en bijzondere genade, alsof de geloovige
nu eens zich bevinden zou op 't eene terrein om
dan over te stappen op 't andere. Heeft de voorstel-
ling aangaande de gemeene gratie, zooals die gemeen-
goed geworden is in onze kerken, niet een zeker
dualisme geschapen van natuur en genade in veler
levenspraktijk en is de twee-terreinen-leer daarvan
ook al of niet bedoeld de oorzaak?

4e. verdient het geen aanbeveling 't uitgangspunt
voor de bespreking dezer vragen te zoeken in de
ambtgedachte van Zondag 12 der Heidelb. Catech.,
zooals ook de medewerker aan „Credo”, Dr. Hommes,
't heeft verdedigd in stellingen?

't Debat over deze vragen bedoelde aan Kuyper's
wensch tegemoet te komen, dit leerstuk nader uit
te werken. Een loochenen van de leer der algemeene
genade zag niemand er in.

Zelfs de gescheiden broeders in Amerika, waar
door de loochening der gemeene gratie een schisma
ontstond, moesten erkennen, dat in Holland van zulk
een loochening geen sprake was.

Ze formuleerden 't zoo — waarbij begrijpelijkerwijs
de hoop op steun den vorm der formulering beïn-
vloedt —: „dat men nog niet is, waar men wezen
moet en nog niet bereid is om geheel en al met de
leer der gemeene gratie te breken.”

Tot zoover De Popma, dien ik dank. Op „Kalamazoo”
heb ik overigens wel eenige kritiek. Maar dat
is net zoo bij menig besluit van een gereformeerde
synode in Nederland.

Het oordeel van „De Wachter”:

De Rietberg schrijft in „De Wachter”:

Wie aandachtig nagaat wat Prof. Hepp hier zegt,
merkt op, dat deze hoogleraar niet zegt, dat Prof.
Schilder Gods Woord of de gereformeerde belijdenis
tegenspreekt. Wat hij constateert is dit: dat zijn
collega in Kampen zich niet houdt aan de voorstel-
ling, die, naar de meening van Prof. Hepp, de gere-
formeerde dogmatiek tot dusverre gegeven heeft.

Maar gaat het dan aan om van de opvatting van
Prof. Schilder, waartoe ook het stuk van het werk-
verbond behoort, te zeggen, dat deze „Niet door
Schrift en belijdenis gedragen” wordt? (pag. 88).

Even verder:

Op de vraag, of Prof. Schilder inderdaad afwijkt
van onze beste theologen, moet geantwoord worden:
Prof. Hepp zegt dit wel, maar heeft het niet bewezen.
Dit te bewijzen zal hem ook zwaar vallen.

Hierna citeert De R. Kuyper en Bavinck. Vervolgens
lezen we:

Bij deze citaten zal ik het op het oogenblik maar
laten. Zij doen ons wel zien, dat Prof. Schilder in
hoofdzak op dit punt redeneert, gelijk Bavinck en

Kuyper geredeneerd hebben. Tegenover hetgeen Prof. Hepp in de 4de brochure van hem zegt, moest ik dit even aantoonen.

Nu spreekt het vanzelf, dat Prof. Hepp die citaten reeds lang kent, dat hij zeer goed weet, wat onze groote godgeleerden gezegd hebben. Voor hem was het niet noodig citaten te geven. Niet graag zou ik zeggen, dat Prof. Hepp het niet weet, en in zijn brochure zijn onkunde blootlegt. Dat Prof. Hepp de dogmatiek van Bavinck en Kuyper kent, staat vast.

Maar dan klemte voor mij de vraag nog des te meer: waarom komt hij met deze aanval?

Dat hij zichzelf tegen beter weten in blootgeeft, is natuurlijk niet aan te nemen.

Evenmin, dat hij zijn naam als wetenschappelijk man zou willen verspelen.

Wat is het dan wel?

Aan het slot van zijn brochure roept hij Ds de Graaf en Prof. Schilder toe: „Helpt bouwen!”

Maar hoe kan dat? Wat die twee doen, noemt hij „afbreken”. Hoe kunnen zij dan helpen bouwen. Dan moeten zij zeker eerst Prof. Hepp als architect beschouwen en bouwen naar zijn lijn. Doch zullen in dat geval anderen niet zeggen, dat de „afbraak” dan juist begint?

Het spijt me, dat ik zóó schrijven moet. Maar ik begrijp niet, wat deze brochure eigenlijk wil.

In zijn nieuwe blad „Credo” heeft Prof. Hepp verleden week gezegd: „Ik heb niet dan na rijp beraad tot de uitgave van mijn brochures besloten. Ik heb ze zonder overhaasting geschreven...” Gaarne neem ik dit aan, maar betwijfel toch zeer sterk of dat beraad wel rijp genoeg geweest is. Het had zóó rijp moeten zijn, dat deze brochure in de pen gebleven was. De uitgave lijkt mij inderdaad nog vrucht van overhaasting te zijn.

„Te zijner tijd hoop ik te spreken”, zegt Prof. Hepp in „Credo”.

Daar ben ik nu al bang voor. We spreken m.i. tegenwoordig veel te veel. Wij moesten wat meer kunnen zwijgen.

Tenminste in het publiek, om niet door al ons praten onze menschen kopschuw te maken, en hen te doen vragen: hebben wij nog wel een belijdenis? En wordt deze nog gehandhaafd?

Als ik iets te zeggen had, zou ik dit zeggen: „Mijne heeren, oefen u in het zwijgen in het publiek, maar ga eens bij elkander aan tafel zitten, en bespreekt de onderwerpen met elkander en tracht zoo samen verder te komen in het verstaan van de waarheid Gods. Daar zouden onze kerken wel bij varen.”

Wat thans geschiedt, acht ik verderfelijk voor onze kerken.

Misschien zal iemand mij vragen: maar waarom zwijgt ge dan zelf niet over deze zaak?

Omdat ik niet zwijgen mag.

Nu Prof. Hepp weer gesproken heeft en een dienaar des Woords en een hoogleraar van onze Theologische Hoogeschool den volke voorstelt als afbrekers, als menschen, die dingen leeren in strijd met Schrift en belijdenis — nu zou zwijgen instemming beteken.

En daarvoor wensch ik bewaard te blijven. Hoe hoog ik Prof. Hepp ook acht, wat hij nu doet, zijn spreken over afwijking van Schrift en belijdenis, zijn alarmgeroep over „dreigende deformatie” moet ik zeer heftig afkeuren.

Welke nuttigheid heeft deze brochure?

Ook Ds Rietberg dank ik. De poging om „de Wachtergroep” mee te krijgen, is nog niet gelukt. Wat mij uit wetenschappelijk oogpunt verblijdt.

Prof. Kuyper ook al inblazer van onzulvers lucht?

Ds D. Zemel heeft de moeite genomen, hij Prof. Kuyper een citaat te vinden, dat Prof. Hepp tot nadenken brengen kan. In „Gorcumsche Kh.” schrijft hij:

De vorm is ditmaal in ieder geval beter uitgevallen dan vorige keeren. We behoeven nog niet mee te zingen in het koor, dat we hier een voorbeeld hebben van broederlijke polemiek, een model van polemiek, gelijk ze onder broeders behoort te geschieden, want we meenen, dat daartoe iets meer noodig is dan een eenigermate fatsoenlijke manier van schrijven, b.v. goed kennis nemen van het standpunt van de bestreden broeders, rustige overweging van hun gedachten, iets meer broederlijke liefde, welke misschien eerst eens persoonlijk contact zou zoeken, enz. maar toch is er wat de toon betreft vooruitgang te constateren. En dat verheugt natuurlijk.

Helaas wordt die vreugde aanmerkelijk getemperd door de beschuldigingen, die deze brochure wederom bevat. En al worden die beschuldigingen keurig in watten verpakt, op het pakket staat nochtans te lezen: Dreigende Deformatie. En dan geef ik niet veel meer voor die zachte en blanke watten. Vooral niet, als ik de namen ontdek van degenen aan wien het pakket verzonden werd. Het zijn de namen van Ds S. G. de Graaf en Prof. K. Schilder. Zijn dat nu mannen die ons aangewezen moeten worden als deformateurs van het Gereformeerde leven?

Waren deze dingen niet te ernstig, we zouden er hartelijk om lachen. Te ernstig. Want deze mannen wordt maar even in de schoenen geschoven, dat zij aan de algemeene genade het karakter van genade ontnemen, in feite, dat zij dus loochenen de waarheid der gemeene genade.

Reeds het materiaal, dat Prof. Hepp ons biedt, toont ons, dat hij bij dit in de schoenen schuiven meer optreedt als St. Nikolaas, die surprises uitdeelt, dan als vrouwe Justitia, die recht spreekt, waarbij deze Sint nog geen eens een goeie Sint is. Want indien hij van Ds de Graaf aanhaalt de volgende stelling: „Er kan naar de Schrift niet gesproken worden van de algemeene genade in dien zin, dat er genade bij God zou zijn voor de ongelovigen”, is het wel zeer simpel om daaruit een afwijking van de Gereformeerde confessie te construeeren.

Want deze zelfde Ds de Graaf heeft eerst verklaard, dat hij onder genade alleen verstaat de verheerde

gunst, die God in Zijn verbond slechts aan de Zijnen schenkt, zoodat hij de term „algemeene genade” verwerpt en wil spreken van een zekere goedheid, die God aan de ongelovigen bewijst.

Laat Ds de Graaf dat mis hebben, laat zijn opbouw van de leer der gemeene genade niet deugen, laat zijn omschrijving van het woord genade als verbeurde gunst onjuist zijn, omdat de Schrift meer betekenissen kent, daarmee is iemand toch nog geen deformateur. Hoogstens kan men zeggen: U vergist U, broeder, laten wij er eens rustig een avond samen over praten en onze gegevens toetsen, of sta mij toe U eens schriftelijk mijn standpunt nader uiteen te zetten. Doch dan gaat men geen brochure schrijven met als opschrift: Dreigende Deformatie. Al besluit men die met de lieve uitnoodiging om samen te bouwen, na al het voorafgaande is dit slechts de laatste bittere scheut, die de beker doet overloopen. Stel dat twee metselaars samen aan het werk zijn. De een komt eens kijken bij den ander en steekt direct van wal met een: Is dat metselen, man er deugt niets van, je muurtje is net naast het fundament en als er een hond tegen aanloopt valt het om. En neemt dan een breukijzer en sloopt het muurtje en geeft den bouwervan en passant een paar flinke opstooters en zegt daarna plotseling: Wil je een sigaret van me opsteken en zullen we nu eens samen gaan bouwen onder mijn leiding; dan kan een kind begrijpen, dat er meer kans is, dat er dooden vallen, dan dat ze naast elkaar aan het werk gaan. Dat is de methode van Prof. Hepp. Straks klaagt men nog ten overvloede, dat deze methode zoo weinig resultaten afwerpt. We leven in een dwaze wereld.

En zeker handelt men niet op zulk een manier, wanneer in werkelijkheid de klacht over dreigende deformatie uit de lucht gegrepen is. Laat ik maar eens enkele voorbeelden geven. Het wordt door Prof. Hepp als een groot euvel aangeduid, wanneer er beweerd wordt, dat de overheid niet regeert bij de gratie Gods, maar bij de gratie van Christus. Is dat nu zulk een groote dwaling, wanneer de Heere Jezus zelf zegt, dat hem gegeven is alle macht in hemel en op aarde en onze Catechismus verklaart, dat Hij is het hoofd der Christelijke kerk door Wien de Vader alle ding regeert? Een dergelijke dwaling zal toch heus niet onze kerken in den afgrond storten. Verder neemt de schrijver het zeer kwalijk, dat de algemeene genade beschouwd wordt als een uitlooper van de genade in Christus. Wie nu weet, hoe moeilijk het is ook maar aan te duiden de verhouding tusschen de algemeene en de bijzondere genade, tusschen de algemeene genade en het kruis van Christus; wie bovendien nog weet, hoe zelfs Kuyper wel niet van uitlooper spreekt, maar toch dit neerschreef: „In dien zin dient derhalve erkend, dat de gemeene genade slechts een uitsluiting is van de particuliere genade, en dat al haar vrucht in de particuliere genade invloet”. (Gemeene Gratie I 224) wordt dubbel voorzichtig, eer hij in zulk een materie een oordeel gaat uitspreken over zijn naaste. Vervolgens wordt speciaal Prof. Schilder verweten, dat hij de verkeerde opvatting zou huldigen, dat het verbond Gods met den mensch tweezijdig zou zijn. Dat is voor Prof. Hepp een bewijs, dat de fijne puntjes van de Gereformeerde leer sluitage beginnen te vertoonen. Nu lezen we echter in „Hamabdil”, geschreven door Prof. H. H. Kuyper in 1907, door dezelfde Prof. Kuyper, die in „de Heraut” van 21 Nov. 1937 o zoo dankbaar is voor den nuttigen voorlichtenden arbeid van Prof. Hepp in zijn brochures, het volgende: „Juist in de verbondsgedachte komt dat zoo schoon uit. Want een verbond is nooit eenzijdig, maar altijd tweezijdig; het onderstelt, gelijk ons doopsformulier terecht zegt, altijd twee deelen of partijen, die met elkaar handelen”, (bl. 56). Is Prof. Kuyper nu een deformateur? Toch zeker niet. Dan is Prof. Schilder het evenmin. Maar wordt het aldus niet zeer droevig, dat men heden voor dreigende deformatie gaat uitgeven, wat vroeger rustig gerekend werd te behooren bij de bekende Gereformeerde schatten, dat men met verloochening van eigen geschrift zulk gedoe nog gaat bejebelen? Soms krijgt men den indruk, dat Barbertje, het kost, wat het kost, moet hangen.

1) Spatiëring van Ds Zemel.

Aan Johannes Calvijn.

Uit „Opbouw”:

Een tien voor die beurt. Op de lagere school leert men al, dat de 3 grote hervormers der 16de eeuw zijn: Luther, Zwingli en Calvijn. En op catechisatie leren wij dan bij kerkgeschiedenis ook nog, dat Calvijns grote werk de Institutie heet.

En wat is er nu in Amerika gebeurd? Daar kreeg een uitgeverij van een vereniging kort geleden, dus in den jare 1937, een brief van de volgende inhoud:

Aan Johannes Calvijn, schrijver van de Institutie Westminster Press te Philadelphia.

Geachte Collega,

In de jongste zitting van het bestuur van ons genootschap werd besloten in de lijst der ereleden Uw naam op te nemen als auteur, die op bijzondere wijze tot verrijking van de hedendaagse literatuur hebt bijgedragen. —

En dan volgt er nog de mededeling, dat het diploma van erelid zal worden overgezonden en geen kosten meebrengt.

Voorts wenst het bestuur den schrijver een toenemend resultaat met zijn letterkundige arbeid.

De uitgeverij vindt het maar beter de naam van de vereniging te verzwijgen. Dat ben ik met haar eens. Maar ze krijgt van ons even goed een 10 voor die geschiedenis-beurt.

K. S.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Drietal te:

Thesinge: Cand. H. J. Heersink te Drijber; Cand. J. F. Sollic te Eindhoven en Cand. P. Westerloo te Groningen.

Beroepen te:

Stadskanaal: D. Vreugdenhil te Appelscha.

Aangenomen naar:

Capelle a. d. IJssel: D. K. Wielenga te Bellingwolde. Deventer (vac.-Dr P. G. Kunst): H. Mulder te Hornhuizen-Kloosterburen. Schiebroek-Hillegersberg (Centr.): Jac. Jonker te Zuidbroek.

Intrede te:

Echten: Cand. Joh. Blauw. Tekst: 2 Cor. 4:7. West-IJsselmonde: Cand. H. J. Spier. Tekst: 2 Cor. 4:5 en 6.

Candidaten tot den Heiligen Dienst.

Door de Classis Rotterdam der Geref. Kerken werd praeparator geëxamineerd en met algemeene stemmen toegelaten om te staan naar den dienst des Woords en der Sacramenten, de heer A. Elshout, Theol. cand. a. d. Vrije Universiteit. Hij zal gaarne de kerken dienen en een eventueel beroep in overweging nemen. Zijn adres is: Zwart Janstraat 38, Rotterdam-Noord, Telef. 41307.

Emeritaat Ds S. Oudkerk.

De Classis Rotterdam der Geref. Kerken heeft aan Ds S. Oudkerk te Kralingen, na een diensttijd van ruim 46 jaar, eervol emeritaat verleend met ingang van 1 Januari a.s.

Radio-kerkdiensten der Geref. Kerken.

Deputaten der Gen. Synode inzake de radio-kerkdiensten der Geref. Kerken deelen mede, dat met ingang van 1 Dec. 1937 een andere werkwijze wordt toegepast wat betreft de toewijzing en verdeling der hun toegewezen beurten. Het aantal aanvragen overtreft zóózeer het aantal beschikbare diensten, dat zij genoodzaakt zijn, voortaan zelfstandig hun keus te bepalen, een en ander overeenkomstig de instructie der Gen. Synode en op grond van bepaalde overwegingen. Deputaten wijzen er op, dat derhalve het indienen van aanvragen en het doen van verzoeken voortaan overbodig is.

Bibliotheek Theologische Hoogeschool te Kampen.

Een zeer belangrijke aanwinst heeft de Bibliotheek der Theol. Hoogeschool te Kampen gekregen, doordat haar door wijlen Prof. Dr T. Hoekstra diens geheele bibliotheek is geschonken. Het is zijn wensch en het verlangen zijner echtgenootte geweest, dat dit feit zoo sober mogelijk vermeld werd. Maar voor de Kamper Bibliotheek is het een geschenk van de eerste orde. Dr K. J. Cremer, de Bibliothecaris, zal maanden noodig hebben, deze rijke bibliotheek te catalogiseren. „St.”

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK.

Bedankt voor:

Doersburg: L. Floor te Assen. Papendrecht: M. W. Nieuwenhuyze te Franeker. Werkendam: N. de Jong te Den Haag-West.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Bunnik: K. H. E. Gravemeijer te Den Haag. Eemnes-Buiten: J. J. Poot te Bunschoten. Koudekerk a. d. Rijn (toez.): A. A. van Ruler te Cubaard. IJsbrechtum: J. Schmidt te Oosterlittens.

Aangenomen naar:

Bleiswijk: Cand. H. Jongebreur te Capelle a. d. IJssel. Made: Cand. J. B. Oskamp, hulppred. te Den Helder.

Bedankt voor:

Brakel: J. Lekkerkerker te Oldebroek. Elst: C. M. van Endt te Groenlo. Nijega-Opeinde (Sm.): J. G. Panhuise te Aagtekerke. Rijsoord: A. W. Lazonder te Westmaas. Wijk (bij Heusden): J. C. Terlouw te Garderen.

Intrede te:

Baarland: Cand. B. Dagevos. Tekst: Joh. 3:30. Doornspijk: J. Cuperus. Tekst: Luc. 13:24. Schoondijke: J. A. Swart. Tekst: Joh. 15:11c.

Overleden:

Ds H. K. S. Ph. Begeman, em.-pred., 87 jaar.

Heden verscheen:

Het Schriftbewijs

DOOR

Prof. Dr F.W. GROSHUDE

INHOUD: 1. Inleiding. - 2.

Grondslag en uitgebreid-

heid van het Schriftbewijs.

3. Het getuigenis der H.

Schrift. - 4. De soorten van

Schriftbewijs. - 5. Te ver-

mijden fouten. - 6. Het

verkeerde vragen om

een Schriftbewijs. - 7. Het

Schriftbewijs en het dogma

8. Twee mogelijkheden. -

9. Voortgaande exegese

noodzakelijk. - 10. De

methode van het schrift-

bewijs. - 11. Eenige bij-

zonderheden. - 12. Besluit.

Daar er in onze kringen

veel misverstand heerscht

omtrent het Schriftbewijs,

zal dit belangrijke ges-

chrift zeer verhelderend

kunnen werken.

Prijs f 1.25

IN ELKEN BOEKHANDEL

Uitgave J. B. KOK N.V. KAMPEN

WEET U

dat er een „Ver. van Organisten bij de Geref. Kerken” bestaat, die o.a. onze Kerken van advies dient bij orgelbouw, restauratie of het benoemen van organisten?

KENT U

„Organist en Eredienst” het maandblad, door de vereniging uitgegeven, bevattende verschillende interessante artikelen betreffende kerkzang, orgelspel en bovendien vaak voorraad van een muziekbijlage?

ZOUDT U

dat blad ook niet wilt lezen? Het wordt U gratis toegezonden indien U natureur (min. f 2.50 p. j.) begunstiger (min. f 1.— p. j.) van deze vereniging wordt.

Aanmelding en gratis proeven nummers bij den Secretaris: R. HUIZENB. Bilderdijkstraan 79, Rijswijk (Z.-H.).

Medewerker:
Bouma
Galle
Jaspers
Lindens
terdams
Dr G.
Wolven
hoven,
Mr J.

Alle sta
Prof. B

INHOUD: 1. Mattheüs 1: 2. standen in de den vrede. 3. kwestie der De zin der straat in w baringen. 4. literatuur. 5. made onwel-

De gemeen verheugen baring God het volbrac heeft de v teekenen in en werk c noodig is te woord van

Voor de had Christus noodig, om bekend te Zijn volk a aanschouw tot de wer Christos te Hij iets van van Zijn kin en aan zijn

Zoo moet als den Le uit den doo

Dat moet weest zijn, zware arbe het leven t leven moet lichaam. D

Die genade element, da schenleven hemels, een genade loog die genade den dood.

God een ni nade, het V deze oude, met die ste des zondige dood met d sterven het dood, dóór

Dat is de tarwegraan blijft het al het veel vr het verlieze wereld, die

Joh. 12:24,

Die les m Daarom i duren ster kenmerkt d en loslating gebouwd. G leven besten